

Mastergradsoppgave
JUS399

Barns rettsstilling som tiltalt i straffesak

- kan norsk rett dra lærdom av det amerikanske juvenile justice systemet slik det praktiseres i Washington District of Columbia?

Kandidatnummer: 172 673

Veileder: Jørn Øyrehagen Sunde

Antall ord: 12 017

01.06.2012

INNHOLDSFORTEGNELSE

1.0 INNLEDNING	4
1.1 PROBLEMSTILLING, TEMA OG AKTUALITET	4
1.2 RETTSLIG PLASSERING OG AVGRENSING	5
2.0 METODE	7
2.1 NORSK RETT OG FORHOLD TIL RETTSREGLER INNENFOR STRAFFERETTEN.	7
2.2 AMERIKANSK RETT OG FORHOLDET TIL RETTSREGLER INNENFOR JUVENILE JUSTICE	8
3.0 NORSK RETT OG JUVENILE JUSTICE I WASHINGTON D.C	
- KAN TO SÅ ULIKE RETTSYSTEM SES I SAMMENHENG?	10
3.1 NORSK STRAFFERETT	10
3.2 RETTEN I WASHINGTON D.C	11
3.2 RETTFERDIGHETSIDEALET SOM FELLESNEVNER	12
4.0 INTRODUKSJON AV DE ULIKE STRAFFERETTSSYSTEMENE FOR UNGDOMSKRIMINELLE I NORGE OG WASHINGTON D.C	14
4.1 DET NORSKE STRAFFERETTSSYSTEMET VED STRAFF AV BARN	14
4.2 DET AMERIKANSKE STRAFFERETTSSYSTEMET FOR JUVENILES	17
4.3 NORSKE ALMINNELIGE DOMSTOLER OG AMERIKANSK JUVENILE JUSTICE	20
5.0 NÅR ER ET BARN GAMMELT NOK TIL AT DET KAN STRAFFES?	23
5.1 DEN NORSKE STRAFFERETTSLIGE LAVALDER ER 15 ÅR	24
5.1.1 DEN NORSKE STRAFFERETTSLIGE LAVALDER - HISTORIKK	24

5.1.2 DEN NORSKE STRAFFERETTSLIGE LAVALDER I DAG - PRAKSIS	25
5.2 THE AMERICAN WAY – WASHINGTON D.C	26
5.2.1 JUVENILE JUSTICE – HISTORIKK	29
5.2.2 JUVENILE JUSTICE – PRAKSIS	31
5.3 DØMT I FAMILY COURT I WASHINGTON D.C. ELLER OVERLATT TIL BARNEVERNET I NORGE?	33
6.0 ULIKE METODENE FOR STRAFF AV BARN OG UNGE	35
6.1 STRAFF AV BARN OG UNGE I NORSK RETT	35
6.2 STRAFF AV BARN OG UNGE I WASHINGTON D.C	37
6.3 STRAFF AV BARN I NORGE OG WASHINGTON D.C	39
7.0 KAN NORSK RETT DRA LÆRDOM AV DET AMERIKANSKE JUVENILE JUSTICE SYSTEMET, SLIK DET PRAKTISERES I WASHINGTON D.C?	41
7.1 RETTFERDIGHETSIDEAL OG INSTITUSJONER	41
7.2 DE LEGE FERENDA – HAR DET NORSKE RETTSSYSTEMET NOE Å LÆRE AV JUVENILE COURT I WASHINGTON D.C?	43
LITTERATURLISTE	47

1.0 INNLEDNING

1.1 PROBLEMSTILLING, TEMA OG AKTUALITET

”En domstol for unge – Utfordringen er ikke bare å få barn ut av fengslene. Norge mangler et rettssystem som er egnet til å ta seg av unge lovovertredere.” Slik starter advokat Thea W. Totlands kronikk i Aftenposten 1.juli 2008.¹ Totland har i mange år jobbet som forsvarer for barn, men har også bakgrunn fra barnevern og konfliktråd, og har en særskilt kompetanse i arbeid med seksuelle overgrep mot barn.² I kronikken tar Totland for seg det norske strafferettssystemets møte med barn som tiltalt, og tar til orde for en egen ungdomsdomstol etter modell fra andre lands juvenile justice system.

Denne oppgaven vil ta utgangspunkt i det norske rettssystemet og dets møte med unge kriminelle, sett opp mot juvenile justice systemet i Washington District of Columbia (heretter Washington D.C). Det norske systemet vil kritisk belyses ved hjelp av systemet i Washington D.C, for å se fordeler og ulemper med det norske systemet, og se om det norske systemet kan dra lærdom av et system med fokus kun på ungdomskriminelle. Oppgaven vil ta for seg det generelle strafferettssystemet i Norge, sett opp mot det spesielle juvenile justice systemet, slik det praktiseres i Washington D.C. Videre vil den rette søkelyset mot den absolutte strafferettslige lavalder som er 15 år i Norge. Det foreligger ikke en tilsvarende lavalder i Washington District of Columbia, og om straff skal idømmes vil dermed måtte avgjøres i det enkelte tilfelle. Oppgaven vil ta for seg praksis og historikk, og se på hvordan rettsreglene i de ulike landene praktiseres i dag.

Oppgavens problemstilling er: ”Barns rettsstilling som tiltalt i straffesak – kan norske rett dra lærdom av det amerikanske juvenile justice systemet slik det praktiseres i Washington District of Columbia?”

---

¹ Aftenpostens nettavis publisert 1.juli 2008, oppdatert 18.februar 2009

² <http://www.totland.no>

Utgangspunktet for oppgaven er barns rettsstilling som tiltalt i straffesak i Norge. Det amerikanske systemet for straff av ungdomskriminelle vil således benyttes til å kritisk belyse det norske systemet. Målet med oppgaven er å finne styrker og svakheter ved de norske rettsreglene for straff av barn, ved å utfordre de norske reglene ved hjelp av de spenninger en utgreiing om tilsvarende rettsregler i Washington District of Columbia vil skape.

1.2 RETTSLIG PLASSERING OG AVGRENSING

Opgaven vil i all hovedsak ta for seg norske rettsregler i straffeloven, og straffeprosessloven som er knyttet til barn og straff. For å ha et sammenlikningsgrunnlag vil bestemmelsene i D.C Code som knytter seg til juveniles og D.C Superior Family Court være rettsreglene for Washington D.C.

Det vil være fokus på institusjonene, og rettsreglene som angår barn som tiltalt i rettssystemet. Enkelte deler av retten vil imidlertid få en noe overfladisk behandling, noe som innebærer at de enkelte bestemmelsene ikke vil få en inngående og detaljert drøftelse. Dette fordi oppgaven i større grad fokuserer på de store linjene, og de institusjonene ved de to ulike systemene. Ved å behandle en størst mulig del av det norske domstolsystemet og juvenile justice systemet gir det et bredere grunnlag for å se systemene opp mot hverandre. Oppgaven vil også avgrenses mot områder som tilhører rettspsykiatrien, og forvaltningsrettslige områder.

Etter kapittel 2 om metode, og kapittel 3 om det finnes mulighet for å se norsk rett og retten i Washington D.C i sammenheng, vil oppgavens del 4 benyttes til å se på den institusjonelle strukturene i det norske og det amerikanske rettssystemet. Det vil gjøres greie for institusjonene og de rettferdighetsideal og normer institusjonene er bygget på, for bedre å forstå de spenningene som foreligger mellom norsk rett og retten i Washington D.C. Oppgaven vil på dette området avgrenses mot de forvaltningsrettslige institusjonene som ikke har straff som primæroppgave. Fokus vil bli satt på de forskjeller, og spenninger som finnes mellom to så ulike system.

I kapittel 5 vil rettsreglene som angår den strafferettslige lavalder behandles. Det vil bli satt fokus på den strafferettslige lavalder, og forskjellene mellom reglene på dette området i Washington D.C og Norge. Det vil gjøres rede for den historiske bakgrunnen for de ulike regelsettene, for bedre å forstå de nåværende rettsreglene. Deretter vil det gjøres rede for den praksis som gjennomføres i dag.

Oppgavens kapittel 6 vil omhandle påtalemyndigheten og domstolenes alternativer for straff av barn. Det vil gjøres rede for hvilke straffarter som kan benyttes, og hvilken instanser som har muligheten til å ta avgjørelsen.

Oppgavens siste del vil være en drøftelse av de tema som oppgaven har belyst for å se om det norske rettssystemet som straffer både unge og voksne kan dra lærdom av den amerikanske særdomstolen for juveniles.

2.0 METODE

Målet med oppgaven er å kritisk undersøke det norske rettssystemets behandling av barn som tiltalt i straffesak, i lys av det amerikanske rettssystemets syn på det samme. Komparasjon vil benyttes som et instrument for å belyse de norske rettsreglene om barns rettsstilling som tiltalt i straffesak, i lys av de amerikanske rettsreglene om det samme.

Å se rettsreglene i to land som har så ulik rettskultur som Norge og USA kan virke lite hensiktsmessig. I denne oppgaven er målet å se på det norske rettssystemets håndtering av barn som tiltalt i straffesak i et nytt lys. Det vil dermed være til hjelp å bruke et system som på mange måter skiller seg fra det norske, både når det gjelder rettsregler, men også når det gjelder de rettslige prinsipper, og rettsgrunnsetninger som ligger til grunn for rettssystemet.

Fordi det amerikanske rettssystemet er så fragmentert og i så stor grad varierer fra stat til stat, og også er ulikt på lokalt plan, vil Washington District of Columbias rettsregler for ungdomskriminelle og District of Columbia Superior Court representere det amerikanske systemet. På de områder U.S Supreme Court har kommet med avgjørelser som gjelder alle domstoler som behandler juvenile saker, og der avgjørelsene er relevant for denne oppgaven, vil disse benyttes.

2.1 NORSK RETT OG FORHOLD TIL RETTSREGLER INNENFOR STRAFFERETTEN

I norsk rett er det lov og Grunnlov som er den primære rettskilden.

Legalitetsprinsippet i strafferetten finnes i Grunnloven § 96 "Ingen kan dømmes uden efter Lov, eller straffes uden efter Dom".³ For å kunne dømme noen etter norsk lov kreves det at rettsregelen som er påstått brutt er nedfelt i lov, og at en domstol dømmer at handlingen er et brudd på denne lov. Stortinget avgjør hvilke handlinger som skal være straffbare, og domstolene foretar en tolking av rettsreglene for å

---

³ Kongeriget Norges Grundlov, 17de Mai 1814, § 96.

komme til om straffebudet er brutt eller ikke.⁴ Forarbeider, ”de dokumenter som utarbeides på veien frem til vedtakelsen av et lovvedtak eller annen regeltekst” har også verdi som rettskilde, fordi de omhandler lovgivers hensikt med lovbestemmelsen, og de hensyn som skal gjøre seg gjeldende. Dette har ikke sjelden betydning ved tolking av lovtekst.⁵ Domstolenes tolking av lovtekst der den ikke er klar eller motstridende, vil også utgjøre en viktig rettskilde. Lovbestemmelsene som har størst virkeområde for straff av barn er den alminnelige borgerlige straffelov, og straffeprosessloven. Bestemmelsene regulerer straff for både barn, og voksne lovbrutere. Enkelte bestemmelser er likevel utformet særlig med tanke på barn, og NOU 2008: 15 ”[B]arn og straff” omhandler dette i stor grad. Norsk rett plikter også å opptre i overensstemmelse med barnekonvensjonen, som ble ratifisert av Norge i 1991.⁶

2.2 AMERIKANSK RETT OG FORHOLDET TIL RETTSREGLER INNENFOR JUVENILE JUSTICE

Det amerikanske rettssystemet er sterkt fragmentert, og oppbygningen av USA med delstater med stor makt, gjør det nødvendig at det finnes lovregulering så vel på føderalt som på delstatlig nivå. Strafferetten har også en rekke lokale lovreguleringer. De føderale lovene reguleres i ”the U.S Constitution”, ”U.S Criminal Code”, rettslige avgjørelser ved tolking av regelsettet, og befalinger fra utøvende makt, Presidenten.⁷ De delstatlige kriminelle reguleringene finnes i statens egen konstitusjon, delstatlige straffelover, sedvanerett eller tolking av bestemmelser og sedvanerett. Det foreligger imidlertid et krav at verken delstatlige eller lokale reguleringer kan stride mot ”the U.S Constitution”.⁸ Lokal strafferettslige reguleringer er også en del av det amerikanske strafferettssystemet, men regulerer i hovedsak mindre alvorlige lovbrudd.⁹

---

⁴ Bernt og Mæhle, Oslo 2007 s. 232

⁵ Ibid s. 240

⁶ FNs konvensjon om barnets rettigheter.

⁷ Fagin 2011 s. 42

⁸ Fagin 2011 s. 43

⁹ Fagin 2011 s. 43

Til tross for omfattende lovregulering av strafferett foreligger det også egne regler for straff av juveniles. De viktigste føderale bestemmelsene finnes i "Uniform Juvenile Court Act" vedtatt i 1968. Regelverket er de føderale prosessuelle bestemmelsene bak fremstilling av juveniles for retten, og skiller seg fra de alminnelige straffeprosessuelle bestemmelser blant annet ved at de skal ivareta den enkelte juvenils mulighet for rehabilitering heller enn straff.¹⁰ Juveniles kan dømmes for brudd på de samme handlingene som voksne, og for "status offenses". Den lokale prosessuelle reguleringen i Washington D.C finnes i DC Code "Chapter 23. Family Division Proceedings".

---

¹⁰ Cox m.fl. 2011 s. 116

3.0 NORSK RETT OG JUVENILE JUSTICE I WASHINGTON D.C

- KAN TO SÅ ULIKE RETTSSYSTEM SES I SAMMENHENG?

I en analyse av norsk retts behandling av ungdomskriminelle, vil en komparasjon mot det fragmenterte, amerikanske domstolsystemet kanskje ikke være det mest naturlige valget. Likevel, og nettopp fordi det er så ulikt vil en del av det amerikanske domstolsystemet, Juvenile Court, benyttes til å kritisk belyse norsk retts behandling av barn som tiltalt i straffesak.

3.1 NORSK STRAFFERETT

Rettferdighetsideal: Rehabilitering. Den individualpreventive og allmennpreventive straffetanken er dominerende.

Normer: Hovedsakelig straffeloven og straffeprosessloven.

Institusjonalisering: Før fylte 15 år - konfliktråd og barnevern. Etter fylte 15 år – ordinære straffereaksjoner innenfor det ordinære strafferettsystem. Ungdom over 15 år soner innenfor de ordinære institusjonene.

Strafferettsystemet i Norge er homogent. Rettssystemet består i det store og det hele av en alminnelig domstol som dømmer i sivile saker, så vel som i straffesaker.¹¹ Rettferdighetsidealet i norsk strafferett er en blanding av allmennprevensjon og individualprevensjon som sammen gjør seg gjeldende for retten i den enkelte sak. Den individualpreventive virkningen av straff skal virke avskrekkende, uskadeliggjørende, og rehabiliterende på gjerningspersonen. Den allmennpreventive delen av straffen omhandler at ved å straffe noen for uønsket atferd vil det virke motiverende på andre medlemmer av samfunnet, og avskrekke dem fra å begå liknende handlinger.¹²

---

¹¹ Domstoloven § 1. I tillegg finnes det enkelte særdomstoler, som oppgaven ikke vil gå nærmere inn på.

¹² Mæland 2004, 3.utgave s. 38 og 39.

3. 2 RETTEN I WASHINGTON D.C

Rettferdighetsideal: I det alminnelige strafferettsystemet gjør ulike hensyn seg gjeldende men "retribution" (hevn) er dominerende. I den spesielle domstolen for juveniles er det rehabiliteringstanken som dominerer. I Family Court er det individualpreventiv straffetankegang.

Normer: District of Columbia Official Code.

Institusjonalisering: Fragmentert domstolsystem. Ordinære straffedomstoler, men også egen Family Court som behandler saker angående juvenile justice. Egne ungdomsinstitusjoner for straff i juvenile detention center, eller shelter house for juveniles.

Amerikansk strafferettsteori skisserer fem hensyn bak straff, som på ulike måter gjør seg gjeldende innenfor strafferetten:

- 1) Deterrence – Individualpreventiv og allmennpreventive hensyn.
- 2) Incapacitation – Tanke om at eneste måte å hindre en lovbrøyer i å begå nye kriminelle handlinger er å holde den kriminelle borte fra samfunnet.
- 3) Retribution - Hevn
- 4) Rehabilitation - Rehabilitering
- 5) Restorative justice

En balanse mellom de fem hensynene utgjør grunntankene bak den amerikanske strafferetten.¹³

Amerikansk strafferettsystem er differensiert, og har flere særdomstoler. Flere hensyn gjør seg gjeldende i det alminnelige strafferettsystemet, likevel er hevntanken (retribution) den mest dominerende. Øye for øye, tann for tann tankegangen ser man igjen i utmåling av lange straffer, i enkelte stater flere ganger livstid, mens noen stater praktiserer dødsstraff. Tanken bak Juvenile Courts er

---

¹³ Fagin, 2011 s. 130 – 134.

derimot at det fremdeles er mulig å gjøre noe med kriminell atferd hos barn, og at å rehabilitere barn som begår kriminelle lovbrudd er til samfunnets beste.¹⁴

3.3 RETTFERDIGHETSIDEAL SOM FELLESNEVNER

Det generelle strafferettssystemet i Norge, og det spesielle i USA, har store forskjeller. Rettferdighetsidealet i det norske og det amerikanske rettssystemet så forskjellig at det kan virke lite hensiktsmessig å benytte det amerikanske strafferettssystemet til å belyse det norske. Imidlertid har det amerikanske juvenile justice systemet en viktig likhet med det norske rettssystemet: Det dominerende rettferdighetsidealet er i begge tilfeller rehabilitering. Utfordringene innenfor det amerikanske systemet er de ulike rettferdighetsidealene, og de store forskjellene i utmåling av straff, og straffarter innenfor den alminnelige straffedomstol, og juvenile court. Store forskjeller innenfor samme domstol, med samme dommere, nødvendiggjør et eget differensiert domstolsystem for ungdomskriminelle.

For å unngå stigmatisering av juveniles benyttes ikke begrep som dom (sentence), eller tiltalt (defendent). I stedet begrep som rettsavgjørelse (disposition), og innstevnet (respondent). (hjemmel her bør finnes ellers bør det kuttes ut)

Innenfor den norske rettskulturen er definisjonen på straff: "Straff er et onde som staten tilfører lovovertrederen på grunn av lovovertrædelsen, i den hensikt at han skal føle det som et onde." Andenæs har formulert definisjonen, som ble opprettholdt av Høyesterett i blant annet Rt.1977 s.1207.¹⁵

Det amerikanske juvenile justice systemet fremstiller unge for Juvenile Court på bakgrunn av en handling som er begått, og som innebærer et brudd på rettsreglene. Domstolen reagerer med konsekvenser i form av institusjonalisering eller annen form for behandling. Selv om amerikanerne kaller dette rehabilitering blir det pålagt den enkelte juvenile på bakgrunn av lovovertrædelsen, i den hensikt at det skal føles

---

¹⁴ Fagin, 2011 s. 228.

¹⁵ Andenæs 5.utgave, 2004 s. 10

som et onde slik at atferden skal endres i fremtiden. Ved en atferdsendring vil den unge slippe en tilsvarende reaksjon fra Juvenile Court senere. Dermed er fremgangsmåten og hensynet den amerikanske rehabiliteringen så lik norsk straff, selv om det kalles rehabilitering, at det vil kunne sammenliknes.

Family Court i Washington District of Columbia behandler saker som angår ungdomskriminelle, såkalte juveniles.¹⁶ Den delen av domstolen som behandler saker som angår juveniles vil heretter kalles Juvenile Court, selv om formelt er en del av D.C Superior Court Family Court, som omhandler alle spørsmål som angår juveniles.

---

¹⁶ For enkelhetsskyld vil begrepet juvenile benyttes gjennom oppgaven, i de tilfeller det er tale om barn og unge som er i kontakt med juvenile justice systemet.

4.0 INTRODUKSJON AV DE ULIKE STRAFFERETTSYSTEMENE FOR UNGDOMSKRIMINELLE I NORGE OG WASHINGTON D.C.

Denne delen av oppgaven vil ta for seg det institusjonelle rammeverket for straff av barn. Rettferdighetsidealene som straff av barn bygger på, vil belyses, og det vil bli gjort rede for oppbygningen av domstolene i henholdsvis Norge og Washington District of Columbia. Fokuset på domstolene skyldes at det er domstolene som kan idømme straff, og som er bindeleddet mellom politi og påtalemyndighet, og straffegjennomføringsapparatet. Det er i domstolene det avgjøres om en rettsregel er brutt eller ikke, og hvilken straff et brudd på reglene vil medføre.

4.1 DET NORSKE STRAFFERETTSSYSTEMET VED STRAFF AV BARN

Denne delen av oppgaven vil behandle hvilke hensyn som ligger bak straff av barn, og vil ta for seg det norske domstolsystemet og de institusjonelle rammene for hvordan barn straffes etter norsk rett.

Institusjonene som representerer den dømmende makt, utleder sin legitimitet fra Grunnloven § 88, som slår fast at "[H]øiesterrett dømmer i sidste Instans".¹⁷ Domstoloven §§ 1 og 2, slår fast at det finnes tre alminnelige domstoler, Høyesterett, lagmannsrettene og tingrettene, der tingrettene er første instans. Forliksrådet regnes som egen meklingsinstitusjon under domstolene, og det finnes enkelte særdomstoler som regulerer spesifikke områder som jordskifterett eller Riksrett.¹⁸ Det norske domstolsystemet behandler på denne måten sivile saker og straffesaker innenfor de samme rettslige institusjonene, men de prosessuelle reglene som regulerer domstolsbehandlingen reguleres ulikt. De prosessuelle rettsreglene for straffesaker reguleres i straffeprosessloven¹⁹, mens sivile saker reguleres av tvisteloven.²⁰

---

¹⁷ Kongeriget Norges Grundlov 17de mai 1814

¹⁸ Lov 13 august 1915 nr. 5 om domstolene (heretter domstoloven)

¹⁹ Lov 22 mai 1981 nr 25 om rettergangsmåten i straffesaker (heretter straffeprosessloven)

²⁰ Lov 17 juni 2005 nr.90 om mekling og rettergang i sivile tvister (heretter tvisteloven)

Straffeloven § 46 avgrensar domstolenes mulighet til å idømme barn straff; "[I]ngen kan straffes for handling foretatt før det fylte 15 år." ²¹ Rettsregelen er absolutt, og innebærer at ingen under 15 år kan straffes for handlinger de har begått, selv om disse handlingene, som hovedregel, ellers ville vært straffbare dersom de var begått av en person over 15 år. Det er likevel ikke fritt frem for at barn under 15 år kan begå en hvilken som helst handling uten konsekvenser. Politiet har etter straffeprosessloven § 71 b mulighet til å overføre saker til barnevernet. ²² Politiet er også pålagt en etterforskningsplikt etter straffeprosessloven § 224 andre ledd, dersom "en mulig lovbrøyer ikke kan straffes fordi vedkommende var mellom 12 og 15 år på handlingstidspunktet." ²³ Årsaken til denne lovbestemmelsen, er en tanke om at en etterforskning vil virke forebyggende på den unge det gjelder, og dermed vil redusere risikoen for at vedkommende begår kriminelle handlinger i fremtiden.²⁴

I norsk rett foreligger det dermed et klart skille når det gjelder barns rettsstilling som tiltalt i straffesak, i hvilken grad den tiltalte er fylt 15 år eller ei. Ungdom som begår kriminelle lovbrudd, og er i en alder mellom 15 og 18 år, kan straffes innenfor det alminnelige strafferettssystemet. Det innebærer at unge etter fylte 15 år stilles for de samme domstolene som voksne kriminelle, og blir dømt av de samme dommerne. I norsk rett har domstolene likevel en viss mulighet til å ta tiltaltes unge alder i betraktning ved valg av straff og straffeutmålingen.

Påtalemyndigheten har flere alternativer enn kun å fremstille unge lovbrøyer for den ordinære domstolen. Barnevern og konfliktråd er viktige institusjoner ved håndtering av unge lovbrøyer, og saker av mindre alvorlighetsgrad kan løses ved

---

²¹ Almindelig borgerlig Straffelov 22 mai 1902 nr. 10 (Straffeloven)

²² Lov 22 mai 1981 nr 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven)

²³ Ibid § 224 andre ledd.

²⁴ Ot.prp nr 106 (2001 – 2002) s. 14-16

slike midler uten at saken behøver å gå til domstolen.²⁵

For unge tiltalte mellom 15 og 18 år spiller særlig konfliktrådet en viktig rolle. Tanken med konfliktrådet er at offer og gjerningsmann skal møtes og gjøre opp i en form for "restorative justice".²⁶ "Restorative justice" er en teori som "vektlegger at en skal gjenopprette skaden som er forårsaket av eller oppstått som følge av kriminell atferd".²⁷

I følge straffeprosessloven § 71 a er det påtalemyndigheten som beslutter å overføre en sak til konfliktrådet, basert på en skjønnsmessig vurdering om saken "egner seg" for slik behandling.²⁸ Dette gjelder likevel kun i saker der "straffeskyld anses bevist", noe som gir en naturlig avgrensning mot at gjerningspersonen må ha vært over 15 år på gjerningstidspunktet. Det kreves imidlertid samtykke fra både fornærmede og gjerningspersonen, og der denne er under 18 år, kreves samtykke også fra verge.²⁹ Det foreligger en viss adgang til å behandle en sak som angår barn under 15 år i konfliktråd, men da som en sivil sak, og ikke som straffesak overført fra påtalemyndigheten.³⁰

Dersom påtalemyndigheten velger å tiltale den unge lovbrøyteren vil den unge tiltalte møte de samme dommerne som tiltalte som er over myndighetsalder. I norsk rett er hovedregelen at første instans i en straffesak settes tingretten med både fagdommer og lekmenn. Det innebærer at det er både en fagdommer med juridisk kompetanse, og to meddommere, som sammen skal komme frem til i hvilken grad den tiltalte har begått de faktiske handlinger vedkommende er tiltalt for, og hvilken straff som

---

²⁵ Dette vil utdypes i oppgavens del 6

²⁶ NOU 2008:15 "Barn og straff" s. 73

²⁷ Ibid s. 73

²⁸ Riksadvokaten har likevel kommet med retningslinjer om hvilke saker som bør overføres til konfliktråd i rundskriv nr.2/1993

²⁹ Konfliktrådsloven § 5 første punktum

³⁰ NOU 2008: 15 "Barn og straff" s. 75

eventuelt er passende.³¹ Domstolene og meddommerne som skal dømme i de enkelte saker er underlagt strenge habilitetsregler for å unngå at dommeren har en slik tilknytning til saken at han eller hun vil ha interesse av utfallet, og dermed ikke vil være upartisk.³² Dersom en fagdommer har foretatt en avgjørelse om varetektsfengsling i en sak, vil han være inhabil til å dømme i selve straffesaken.³³ I Rt. 1996 s. 261 kommer Høyesterett med uttale om dommerens habilitet: "At det stilles strenge krav til dommerens habilitet er av uvurderlig betydning av hensyn til tilliten til rettsvesenet. En dommer som tidligere har tatt det standpunkt at fengslingsvilkårene etter § 172 foreligger, må ikke som enedommer eller som dommer i meddomsrett pådømme saken."³⁴

Det foreligger på samme tid en rekke særbestemmelser for unge mellom 15 og 18 år, som er siktet i en straffesak. Bestemmelsene gjelder blant annet en innskrenket adgang for domstolene til fengsling³⁵ og varetektsfengsling³⁶ og bruk av forvaring³⁷ som straff.³⁸

4.2 DET AMERIKANSKE STRAFFERETTSSYSTEM FOR JUVENILES

Dette avsnittet vil omhandle de institusjonelle rammene for det amerikanske strafferettssystemet for juveniles, og hvilke normer og rettferdighetsideal systemet bygger på.

Domstolene er bygget opp av to separate domstolsystem; ett føderalt og ett delstatlig. Den føderale domstolen utleder sin myndighet fra "Article 3, Section 2" i

---

³¹ Straffeprosessloven § 276 første ledd

³² Domstoloven 6te kapitel. Ugildhet. Reglene bare nevnes kort, en nærmere fremstilling her vil være på siden av oppgaven.

³³Rt. 1996 s. 261

³⁴ Ibid på s. 264

³⁵ Straffeprosessloven § 174

³⁶ Ibid § 184 andre ledd

³⁷ Straffeloven § 39 c andre ledd.

³⁸ Dette vil utdypes i oppgavens del 6.

”the U.S Constitution”³⁹, og dømmer på bakgrunn av føderale lovbrudd som handlinger begått på tvers av delstatsgrenser mellom stater eller mellom en person og en stat, saker som omhandler offisielle personer som ambassadører og konsuler, og alle maritime lovbrudd.⁴⁰

Oppbygningen av institusjonene innenfor strafferetten varierer i stor grad fra stat til stat, og også de lokale domstolene har store forskjeller. Flertallet av statene har likevel en egen domstol for straff av ungdomskriminelle, juvenile courts eller som en del av Family Courts, ved siden av den ordinære alminnelige straffedomstolen.⁴¹ Ungdomsdomstolene bygger på tanken om det er mulig å gjøre noe for å hindre ungdomskriminelle i å få en kriminell karriere i fremtiden. I Washington D.C er Juvenile Court en del av Family Court, og juveniles blir som hovedregel fremstilt for D.C Superior Court Family Court, og ikke ved den alminnelige D.C Superior Criminal Court. Washington D.C. har ingen lavalder for når barn kan straffes innenfor Juvenile Court.

Dersom et barn er 16 eller 17 år, og er tiltalt for et alvorlig forhold som gjelder drap, seksuallovbrudd, innbrudd, væpnet ran, eller har til hensikt å begå en av følgende lovbrudd kan saken overføres til adult court. Det er United States Attorney som avgjør om saken skal overføres til det alminnelige strafferettssystemet for voksne, og avgjørelsen kan ikke ankes. Dersom en 15 åring har begått grove forbrytelser kan saken vurderes oversendt den alminnelige straffedomstol. Det krever imidlertid at påtalemyndigheten legger frem en påstand om å overføre saken til den alminnelige straffedomstolen, og at dommeren i Family Court dømmer i samsvar med påtalemyndighetens ønsker.⁴²

All straffeforfølgning som skjer ved D.C. Superior Court Family Court er strengt

---

³⁹ US Constitution Article 3, Section 2.

⁴⁰ Ibid U.S Constitution Article 3 Section 2.

⁴¹ Fagin 2011 s. 237

⁴² D.C. Code § 16-2307 (a).

konfidensielt, og er ikke åpen for publikum.⁴³ Hovedregelen er at "only persons necessary to the proceedings shall be admitted", med enkelte unntak.⁴⁴ Hensynet bak dette er at mange av sakene som går for familieretten omhandler misbruk av barn, foreldrenes forsømmelse av oppdragerrollen, omsorgsovertakelse, og straffeforfølgning av barn. Sakene er av en sensitiv karakter, og barn som blir straffeforfulgt har i mange tilfeller allerede vært i retten på bakgrunn av foreldres forsømmelse av omsorg, eller omsorgsovertakelse.

District of Columbia Superior Court Family Court har en regel om "one family, one judge". Regelen går ut på at hver familie som er tilknyttet Family Court kun skal ha en dommer å forholde seg til.⁴⁵ Det innebærer at dersom en juvenile er tilknyttet en spesifikk dommer, vil en søster eller bror som fremstilles for domstolene, fremstilles for samme dommer.⁴⁶ Det kreves også at dommeren i Family Court deltar på opplæring og kurs som angår problemstillinger de vil møte i Family Court som; barns utvikling, familierettslige spørsmål herunder familievold, og kurs i å gjenkjenne tegn på barnemishandling.⁴⁷

Domstolene ved D.C Superior Court Family Court har hjemmel til å treffe en rekke beslutninger for unge lovbrytere. De kan settes i egne ungdomsfengsler, oppholde seg i "Shelter House", få prøvetid på vilkår, eller bli overført til District Youth Rehabilitation Services, som utarbeider en plan for rehabilitering av den ungdomskriminelle. Felles for alle beslutningene er at så lenge de treffes innenfor rammene av D.C Superior Court Family Court er de forseglet, og kan ikke brukes mot de unge lovbryterne senere i livet, dersom de i fremtiden frastår fra kriminalitet.⁴⁸

---

⁴³ D.C Code § 16-2316 (e) (2)

⁴⁴ D.C Code § 16-2316 (e) (3)

⁴⁵ DC. Code § 11-1104 (a)

⁴⁶ DC. Code § 11-1104 (a)

⁴⁷ D.C Code § 11-1104 (c)

⁴⁸ D.C Code § 16-2335

En ung lovbrøyer som begår gjentatte alvorlige lovbrudd, bryter vilkår, og aldersmessig er i skjæringspunktet mellom å bli dømt i retten for ungdomskriminelle og den alminnelige straffedomstol, kan risikere å bli overført til den alminnelige straffedomstol. Her blir vedkommende dømt som voksen, tross ung alder, og kan risikere å få en livstidsstraff dersom lovbruddet er meget alvorlig.⁴⁹ "[L]ife imprisonment without the possibility of release" er den strengeste straffen som praktiseres i Washington D.C siden dødsstraff ble avskaffet i 1980.⁵⁰ En slik straff innebærer fengselsstraff resten av livet, uten noen form for permisjon.

Et annet særskilt element ved fremstilling av juveniles i D.C Superior Court Family Court er at retten krever at foreldre, eller verger, må skrive under en "parents participation order". En slik order regnes som en avtale mellom en foresatt til den ungdommen det gjelder, og D.C Superior Court Family Court. Ved å signere "parents participation order" binder den foresatte seg til å møte med den unge i retten, og å være med på nødvendig behandling eller opplæring som retten bestemmer. Dersom den foresatte som har undertegnet avtalen ikke møter i retten når den unge blir framstilt har retten, gjennom avtalen mulighet til å utstede en pågripelsesordre, slik at den foresatte også er tilstede ved rettsforhandlingene.⁵¹

4.3 NORSKE ALMINNELIGE DOMSTOLER OG AMERIKANSK JUVENILE JUSTICE

Innenfor det norske og amerikanske rettssystemet finnes det store forskjeller. Rettferdighetsidealet norsk rett er bygget på, og rettferdighetsidealet for juveniles har likevel likhetstrekk i det rehabilitering også er fokuset for juveniles som kommer på skråplanet.

---

⁴⁹ DC. Code, Division IV, Title 22, under enkelte kapittel avhengig av type lovbrudd. Code § 22-3153.

⁵⁰ Flere ulike lovbrudd kan risikere lovens strengeste straff, det vises blant annet til DC Code Division IV Subtitle I Chapter 21, § 22-2104 Penalty for murder in first and second degree.

⁵¹ Rules Governing Juvenile Proceedings in the Family Division of the Superior Court of the District of Columbia (SCR- Juvenile) Rule 119.

Det norske strafferettssystemet består av ett system som behandler både sivile saker, straffesaker for samme dommere. Dommerne får dermed i større grad en generell kompetanse, heller enn en spesiell kompetansen dommerne i Juvenile Court kan tilegne seg.

Strafferettslig finnes det store forskjeller mellom de to systemene. Norge har en absolutt strafferettslig lavalder på 15 år, mens i Washington D. C. opereres det ikke med noen nedre strafferettslig lavalder. Det gjør det mulig å straffeforfølge selv unge mennesker for kriminelle handlinger. Det foreligger likevel et skjæringspunkt i amerikansk strafferett, som nevnt i punkt 4.2, der handlingene er av en slik alvorlighetsgrad at barna bli overført til den ordinære straffedomstolen. Da blir de unge fremstilt for samme domstol som voksne, og kan risikere de samme strenge straffene som voksne, blant annet flere ganger livstid.

Retten oppbygning er også noe ulik i Norge og Washington D.C. Norsk rett er i første instans satt sammen av en fagdommer og to meddommere, mens i den amerikanske Family Court er det kun en fagdommer som står for avgjørelsene. Det norske systemet er basert på tanken om å dømmes av likemenn, mens innenfor det amerikanske juvenile justice systemet er det fagkunnskap og dommerens kompetanse på rettsområdet og kjennskap til den enkelte familie som er det viktigste. I norsk rett er man opptatt av en mest mulig transparent rettsprosess og som hovedregel går strafferettssakene for åpne domstoler uten hensyn til alder på tiltalte. I amerikansk rett går ordinære strafferettssaker også for åpne domstoler, men i saker som angår juveniles er de individualpreventive hensyn viktigere. Dermed er retten stengt for andre enn partene, og de unges rulleblad blir holdt konfidensielt.⁵² En slik ordning gjør det mulig for de unge å legge uheldige enkeltepisoder tidlig i livet bak seg. Holder man sin sti ren, og slutter å delta i kriminelle handlinger, får man muligheten til å lære av fortiden og gå videre uten at

---

⁵² D.C Code § 16-2331 (b)

det setter fremtidige drømmer om utdanning og karriere på spill. Judge Reggie B. Walton, en respektert U.S District Judge, som er kjent for å gi harde og lange fengselsstraffer, har selv en historie som ungdomskriminell bak seg. Han havnet tre ganger for retten som juvenile, for å ha sloss med andre gjenger. En episode der en av hans kamerater nesten drepte en ungdom i en annen kriminell gjeng fikk Walton til å endre sitt atferdsmønster, og fokuserte på skolegang i stedet. Fordi hans rulleblad som ungdomskriminell ble forseglet, kunne den ikke brukes mot ham da han søkte dommergjerningen, noe som gjør at han ble dommer i føderal rett i den amerikanske hovedstaden.⁵³

---

⁵³ Washington Post 5.juni 2007

5.0 NÅR ER ET BARN GAMMELT NOK TIL AT DET KAN STRAFFES?

En dag i slutten av mars i 2010 kjører en minivan gjennom gatene i den sørøstlige delen av Washington D.C. I bilen sitter en 19-åring og flere menn i begynnelsen av 20-årene. Sjåføren er 14 år gammel. I løpet av turen kjører de forbi begravelserfølge til en mann de skjøt og drepte uken før. Når minivane passerer begravelserfølget åpner mennene i bilen ild mot de sørgende. Fire personer dør av skuddene, fem andre får alvorlige skader.⁵⁴ Mennene på 19 år og i begynnelsen av 20-årene ble fremstilt for D.C Superior Court Criminal Court og dommen falt 7.mai 2012. De ble alle erklært skyldig av juryen. Selve straffeutmålingen kommer ikke før 11.september 2012. Washington Post spår livstidsstraffer, og fengsel på flere hundre år til hver av de dømte.⁵⁵

Den 14 år gamle sjåføren blir derimot fremstilt for Juvenile Court. Han var tiltalt for 41 tiltalepunkter, herunder "four of first-degree murder while armed, attempted murder while armed and assault with intent to kill".⁵⁶ 14 åringen er godt kjent i Juvenile Court, hvor han har vært en gjenganger siden han var 9 år gammel. Flere ganger har han flyktet fra institusjonene hvor retten plasserte ham. Likevel blir han fremstilt for Juvenile Court gang på gang. Uavhengig av hvilken straff Juvenile Court har utmålt, vil han slippes fri den dagen han fyller 21 år, da har ikke lenger Departement of Youth Rehabilitation Services (DYRS) jurisdiksjon over gutten.⁵⁷

Eksempelet med den 14 år gamle gutten viser hvor viktig rolle alder spiller i strafferettsystemet. Dersom den samme gutten hadde gjort seg skyldig i en tilsvarende handling i Norge ville han gått fri uten å bli fremstilt for domstolen. Denne delen av oppgaven vil brukes til å forklare hvilken rolle alder spiller i strafferettsystemet i Norge, og i Juvenile Court i Washington D.C. Alder spiller en nøkkelrolle i strafferettsystemet i Norge, og Juvenile Court i Washington D.C.

---

⁵⁴ Washington Post 8.april 2010.

⁵⁵ Washington Post 7.mai 2012.

⁵⁶ Washington Post 8.april 2010.

⁵⁷ Ibid.

5.1 DEN NORSKE STRAFFERETTSLIGE LAVALDER ER 15 ÅR

Straffeloven § 46 er hjemmelen for den strafferettslige lavalder i Norge og lyder "[I]ngen kan staves for handling foretatt før det fylte 15 år". Den norske strafferettslige lavalder har dermed et absolutt skjæringspunkt på gjerningspersonens alder, som gjør personen tilregnelig kun basert på fysisk alder, og ikke på den aktuelle personens modningsnivå. Forholdet ikke er straffbart når gjerningspersonen er under 15 år, da straffbarhetsvilkårene ikke er oppfylt.

5.1.1 DEN NORSKE STRAFFERETTSLIGE LAVALDER – HISTORIKK

I Kriminalloven fra 1842 ble det operert med to aldersgrenser for straff av unge lovbrøyttere.⁵⁸ Barn under 10 år kunne ikke straffes under noen omstendighet. Var barnet mellom 10 og 15 år og hadde begått et mindre alvorlig lovbrudd gikk de fri, var lovbruddet mer alvorlig og retten kom til at barnet hadde forstått at det hadde begått et lovbrudd kunne det straffes, men straffen skulle likevel være mildere enn for en voksen lovbrøytter.⁵⁹

Fra 1874 var det slutt på å plassere unge mellom 10 og 15 år i fengsel. Retten vurderte om det skulle gis en advarsel eller om lovbrøytteren skulle plassere på oppdragelsesanstalt. I 1887 kom "lov om rettergangsmåten straffesaker" og åpnet for mulighet for bruk av påtaleunntatelse, og etter hvert betinget dom. De strafferettslige lavalldrene ble opphevet i 1896 og erstattet med en lavalder på 14 år. På samme tid ble det utviklet en rekke lover for å behandle barn som ikke ble fulgt opp i eget hjem. Det ble slått fast i vergerådsloven av 1896 at unge lovbrøyttere skulle møtes med oppdragelse og ikke straff. Det ble samtidig opprettet en rekke institusjoner der man kunne plassere barn som hadde begått lovbrudd.⁶⁰

---

⁵⁸ Lov angaaende Forbrydelser av 20de August 1842.

⁵⁹ NOU 2008-15, *Barn og straff* s.15.

⁶⁰ Ibid.

I 1953 kom ungdomsreaksjonsloven, som åpnet for egne ungdomsanstalter og skulle brukes overfor unge lovbrøyttere under 21 år. I løpet av 1970-tallet begynte diskusjonene om å heve den strafferettslige lavalder til 15 år. Likevel trådte ikke den nye strafferettslige lavalder i kraft før 1.januar 1990. Utover 1990-tallet ble samfunnstjeneste innført som straffart, og kunne brukes som hovedstraff, og på samme tid ble konfliktrådene opprettet. Disse lovendringene danner mye av bakkeppet for de reaksjonsformene som finnes for straff av barn i dag. ⁶¹

5.1.2 DEN NORSKE STRAFFERETTSLIGE LAVALDER I DAG – PRAKSIS

Norsk rett krever at det må foreligge fire vilkår for at en handling skal kunne straffes.

- 1) Handlingen må omfattes av et straffebed
- 2) Det må ikke foreligge straffrihetsgrunner
- 3) Gjerningspersonen må ha begått handlingen med tilstrekkelig grad av subjektiv skyld
- 4) Gjerningspersonen må ha vært tilregnelig i gjerningsøyeblikket⁶²

Norsk rett har definert 15 år som grense for når en person er strafferettslig tilregnelig, uavhengig av personlig modenhetsnivå. ⁶³

I praksis innebærer den strafferettslige lavalder at barn under 15 år ikke kan straffes for handlinger de har begått, selv om handlingen i seg selv normalt vil være straffbare. Politiet vil benytte henleggelseskode "Henlagt, siktede under 15 år", uten hensyn til om saken gjelder naskeri eller drap. I 2010 ble det tatt ut 4 886 siktelsler for forbrytelser begått av barn mellom 5 og 14 år. Alle disse ble automatisk henlagt. Barn under 15 år blir siktet for et spekter av saker, fra tyveri og skadeverk, til trusler, legemsbeskadigelser og seksualforbrytelser. I tallene fra 2010 var 2920 av disse lovbruddene regnes som forbrytelser, mens 1966 var forseelser. ⁶⁴

---

⁶¹ Ibid s.19

⁶² Andenæs, 5.utgave, 2004 s. 101

⁶³ Straffeloven § 46

⁶⁴ Tall for 2010 fra SSB (www.ssb.no)

Bak tallene finnes det en rekke lovbrudd der det også er fornærmede, og likevel blir saken henlagt på bakgrunn av siktedes lave alder uavhengig av grovhet ved forbrytelsen, eller om forholdet er tilstått. I straffeprosessloven § 224 gir likevel politiet hjemmel til å etterforske saker der gjerningspersonen er under 15 år. I praksis kan det være viktig å avgjøre om saken skal henlegges fordi siktede er under den strafferettslige lavalder, eller om saken skal henlegges fordi det ikke foreligger et straffbart forhold. Slike vurderinger kan ha betydning dersom det er fornærmede i saken, eller fordi politiet har mulighet til å ta kontakt med barnevernet dersom det er tale om et straffbart forhold.

Politiet har også hjemmel til å registrere fingeravtrykk og fotografere mistenkte selv om vedkommende er under den strafferettslige lavalder, jf påtaleinstruksen § 11-1 første ledd. Det kreves imidlertid at handlingen som er antatt begått kan "medføre frihetsstraff", noe som krever at strafferammen i det aktuelle straffebudet er på fengselsstraff. En slik registrering kan være praktisk for politiet, og gir dem mulighet til å knytte den unge opp til eventuelle senere lovbrudd.

5.2 THE AMERICAN WAY – WASHINGTON D.C

Ulike amerikanske stater har ulike regler for nedre strafferettslig lavalder, og noen stater har ingen nedre begrensning på alder for å bli fremstilt for Juvenile Court. Dersom unge bryter loven kan de stilles for en ungdomsdomstol, Juvenile Court, som finnes i ulike versjoner i ulike amerikanske stater. Felles for ungdomsdomstolene er at de ikke dømmer barn til straff, men til rehabilitering. Som tidligere nevnt er formålet med egne Juvenile Courts tanken på at barn og unge fremdeles har en mulighet til å forandre atferdsmønsteret sitt, og at rehabilitering er det riktige virkemiddelet for å unngå en fremtidig kriminell løpebane. Amerikanske myndigheter legger til grunn at de unge ikke straffes men dømmes av en fagdommer, til ulike former for behandling. Slik legitimeres det at selv små barn

stilles for en dommer på bakgrunn av en uønsket begått handling.

I Washington D.C. finnes det ingen minstealder for å kunne fremstille ungdom til rehabilitering for Family Court. Det finnes likevel en aldersgrense for overførsel til den ordinære straffedomstolen, D.C. Code § 16-2307 (a) (1) - "Transfer for criminal prosecution" setter følgende regler for overføring til ordinær straffedomstol:

" (e-2) There is a rebuttable presumption that a child 15 through 18 years of age who has been charged with any of the following offenses, should be transferred for criminal prosecution in the interest of public welfare and the protection of the public security:

(1) Murder, first degree sexual abuse, burglary in the first degree, robbery while armed, or assault with intent to commit any such offense;

(2) Any offense listed in paragraph (1) of this subsection and any other offense properly joinable with such an offense;

(3) Any crime committed with a firearm; or

(4) Any offense that if the child were charged as an adult would constitute a violent felony and the child has three or more prior delinquency adjudications."⁶⁵

Det finnes også en mulighet for U.S Attorney til å behandle saker som angår føderale lovbrudd begått av juveniles i den ordinære føderale straffedomstolen. Den unge må da være over 16 år og "charged by the United States attorney with (i) murder, first degree sexual abuse, burglary in the first degree, robbery while armed, or assault with intent to commit any such offense, or (ii) an offense listed in clause (i) and any other offense properly joinable with such an offense;"⁶⁶

Dersom en juvenile først er overført til criminal prosecution vil ikke lenger Family Court ha noen jurisdiksjon over vedkommende og senere saker vil måtte gå for den alminnelige straffedomstolen, D.C. Criminal Court.⁶⁷

---

⁶⁵ D.C Code 16-2307 (a) (1)

⁶⁶ D.C Code § 16-2301 (3) (A)

⁶⁷ D.C. Code § 16-2307 (h)

De store skillelinjene i amerikansk rett går dermed på om den unge blir fremstilt for Family Court, eller for en alminnelig føderal eller lokal domstol. Det vil altså si at unge under 15 år alltid vil fremstilles for Juvenile Court og får rehabilitering uansett lovbrudd. Den 14 år gamle gutten som ble fremstilt for Juvenile Court på bakgrunn av drapene begått i mars 2010, ble i april 2010 fremstilt for Family Court i Washington D.C. 14 åringen ble fremstilt for Juvenile Court, som kun har jurisdiksjon til han fyller 21 år. Etter fylte 21 år slippes den unge, dømt for flere drap tilbake til samfunnet. De andre medskyldige i saken var i 20 årene og ble siktet av U.S Attorney i føderal rett, og dømt av juryen i begynnelsen av mai 2012. Dersom de dømte ved straffeutmålingen får maksimal tid, kan de risikere å bli dømt til flere ganger livstid uten mulighet for permisjon.⁶⁸ Etter DC Code § 16-2303, har ikke Family Court jurisdiksjon over de unge juveniles lenger enn til de er fylt 21 år,⁶⁹ og de er myndig etter amerikansk målestokk.

Et økende problem med ungdomsvold, gjengaktivitet, og et økende antall ungdomskriminelle fikk Washington D.C til å innføre egne bestemmelser for unge under 17 år i Washington D.C.⁷⁰ Etter D.C Code § 2-1541 (b) er hensyn bak disse reglene at "persons under the age of 17 years are particularly susceptible, because of their lack of maturity and experience, to participate in unlawful and gang-related activities and to be the victims of older perpetrators of crime."⁷¹ Derfor har D.C Code fått enkelte reguleringer som skal hindre nettopp en rekruttering til gjengmiljøet, og en spredning av vold og annen kriminalitet, eller at mindreårige skal utsettes for noe kriminelt. Reglene skal også være en pekepinn for foresatte til å ta ansvar for sine mindreårige i forhold til utetider.⁷²

---

⁶⁸ Washington Post 7.mai 2012

⁶⁹ D.C. Code § 16-2303

⁷⁰ D.C Code § 2-1541 (a)

⁷¹ DC.Code § 2-1541 (b)

⁷² D.C Code § 2-1541 (e)

D.C Code § 2-1543 (a) (1) slår fast at den mindreårige begår et lovbrudd når han eller hun befinner seg på et offentlig sted innenfor Washington D.Cs grenser når det er “curfew hours”. § 2-1542 (a) angir “curfew hours” til å være: “from 11:00 p.m. on any Sunday, Monday, Tuesday, Wednesday, or Thursday, until 6:00 a.m. on the following day, and from 12:01 a.m. until 6:00 a.m. on any Saturday or Sunday. During the months of July and August, the term “curfew hours” means from 12:01 a.m. until 6:00 a.m.” Rettsreglene er veldig spesifikke, og bør derfor være enkelt å forholde seg til både for de som er regulert av bestemmelsene, og politiet som skal håndheve dem.

Brudd på “curfew” kan føret til at politiet tar den mindreårige med til stasjonen for utspørring og for overlevering til foresatte. Dersom ingen foresatte melder seg på politistasjonen vil den unge enten kjøres hjem til sine foreldre, eller bli holdt tilbake på en passende institusjon, og sluppet løs den påfølgende morgen.⁷³

5.2.1 JUVENILE JUSTICE - HISTORIKK

Det amerikanske juvenile justice systemet har sin bakgrunn i gateopprør i byene på 1700-tallet. Unge lovbrøyttere ble ofte fremstilt for domstolene, men domstolene skilte ikke mellom i hvilke grad handlingene ble begått på bakgrunn av nød, eller om det forelå en kriminell hensikt ved handlingene.⁷⁴ Utover på 1800-tallet vokste det frem private institusjoner som skulle ta seg av unge, i et forsøk på å få dem bort fra kriminelle miljø. Det første av slike kjente institusjoner var “New York House of Refuge”, som var en “juvenile” institusjon. De første ungdommene som fikk plass på institusjonen var løsgjengere, og institusjonene inneholdt undervisning, arbeid, og disiplin, fordi tanken var at det ville ha et rehabiliterende virkning på de unge.⁷⁵

På slutten av 1800-tallet ble det utviklet rettslige reformer som skulle gi den enkelte

---

⁷³ D.C Code § 2-1541(c) (3)

⁷⁴ Fagin 2011 s. 228

⁷⁵ Ibid s. 230

stat ansvar for unge som ikke klarte seg selv, og det ble skrevet egne lovreguleringer for barn. I 1892 kom også den første domstolen for barn i Cook County, Illinois, med sete i Chicago. Fra 1899 fikk domstolen alene ansvaret for unge lovbrytere. Andre stater fulgte raskt etter, og i 1925 hadde alle de amerikanske statene med unntak av to egne "juvenile courts". Disse domstolene hadde også kompetanse til å ta over ansvaret for ungdommene dersom retten fant dette nødvendig, og staten tok forsørgeransvaret i de tilfellene de fant dette nødvendig. Juvenile Court utviklet seg etter hvert til å handle mer å se hele situasjonen til barna, og ikke bare de handlingene som ble begått. Det ble også satt fokus på hva som var til det beste for barnet. ⁷⁶

"Uniform Juvenile Court Act", heretter UJCA, har likevel blant annet som formål å "provide for the care, protection, and wholesome moral, mental and physical development of children coming within its provisions".⁷⁷ UJCA ønsker å sørge for en positiv utvikling av hele barnet, og har ikke først og fremst straff som formål. Dette harmonerer godt med at UJCA har som siktemål både å regulere forhold som angår barn som begår kriminelle lovbrudd, men også lovbrudd begått mot barn. UJCA ble vedtatt i 1968 på National Conference of Commissioners on Uniform State Law, og var et forsøk på å skape et felles regelverk for håndtering av juveniles på tvers av statsgrensene. ⁷⁸

Juvenile Justice and Delinquency Prevention Act, heretter JJDPDA, ble første gang vedtatt i 1974. Den skulle finansiere de institusjonelle rammene for de delstatlige juvenile justice system slik at fasilitetene var etter den føderale standard forutsatt i JJDPDA. Formålet med JJDPDA var å sørge for at juveniles ikke ble plassert i samme institusjon som voksne kriminelle, for å hindre at de eldre innsatte utsetter de unge

---

⁷⁶ Ibid s.230 og 231

⁷⁷ Uniform Juvenile Court Act, Section 1 1

⁷⁸ Cox 2011 s. 114

for noe.⁷⁹

5.2.2 JUVENILE JUSTICE I PRAKSIS

Det kan være vanskelig å avgjøre innen amerikansk rett i hvilken grad den unge lovbrøteren forstår handlingene som er foretatt, og at disse handlingene krever en reaksjon fra myndighetene. Denne forståelsen kan være viktig for å avgjøre i hvilken grad unge som har begått alvorlige kriminelle handlinger skal overføres til den alminnelige straffedomstolen, og risikere betydelig strengere straffer, og ikke rehabilitering. Ulike stater har ulik regulering av dette. I Washington D.C kreves det at man skal være mellom 15 og 17 år og ha begått spesifikke handlinger for å bli dømt som voksen.⁸⁰ Dette henger sammen med når statene mener at det er riktig å holde den unge ansvarlig for handlinger som er begått. Men 22 stater har ingen absolutt minimumsgrense for når juveniles kan overføres til adult court.

Supreme Court har avsagt en rekke viktige dommer som omhandler juvenile justice systems og behandling av juveniles. I 1966 avsa Supreme Court en viktig dom i Kent vs. United States,⁸¹ som slo fast at også juveniles har rett til en rettferdig rettergang. Saken gjaldt en 16 år gamle Morris Kent, som var tiltalt for voldtekt og ran. Juvenile Court bestemte at saken skulle overføres til det alminnelige strafferettssystemet, uten at det forelå noen form for høring der Kent fikk forsvare seg, og uten at Kents forsvarer ble gjort kjent med de vurderinger som ble gjort i forkant av vedtaket om overføring det ordinære domstolsystemet. Kent hadde heller ingen mulighet til å anke avgjørelsen. Supreme Court kom til at "due process" – rettssikkerhetsgarantien også skal gjelde i systemet for juveniles.

---

⁷⁹ Fagin 2011 s. 234 og 235

⁸⁰ Se punkt 4.2 over redegjørelse av bestemmelsene som avgjør om saken skal behandles for juvenile court eller adult court.

⁸¹ Fagin 2011 s. 231 – 233. Litteraturhenvisning er her benyttet fordi dommene kun skal vise en rettslig utvikling innen juvenile court.

Året etter i 1967 kom "In re Gault",⁸² der 15 år gamle Gerald Gault hadde plaget en nabo i telefonsamtale. Fordi Gault tidligere var dømt for mindre krenkelse av eiendomsretten, ble han idømt 6 år på spesialskole. Tilsvarende dom i "adult court" ville vært på 2 måneders fengsel eller en bot på \$ 50. Supreme Court slo fast at i alle tilfeller der "juveniles" kan risikere å bli institusjonalisert har tiltalte rett til forsvarer, og andre rettigheter som er en selvfølge i det alminnelige straffesystemet.

I "In re Winship" fra 1970 ble en 12 år gammel gutt tiltalt for å ha stjålet \$ 112 fra en veske i en butikk. I "juvenile court" ble det benyttet feil grad av bevisovervekt. Supreme Court kom til at kravet til bevisovervekt skulle være det samme i "juvenile court" som "adult court", og at i alle "delinquency" saker skal skyld bevises "beyond a reasonable doubt".⁸³

I Breed v. Jones fra 1975 omhandlet den 17 år gamle Gary Jones gutt som i Los Angeles Juvenile Court ble dømt for to ran, og ett væpnet ran. Påtalemyndigheten ønsket å fremstille Jones for den ordinære straffedomstolen for de samme handlingene han var dømt for i Juvenile Court. Jones forsvarer prosederte på at så lenge Jones allerede var dømt for forholdet i Juvenile Court ville en ny straff for det samme forholdet innebære to dommer for samme forhold, noe som stred mot the Fifth Amendment. Den delstatlige domstolen, California Court, kom til at en dom i Juvenile Court ikke var det samme som en rettssak i det alminnelige strafferettssystemet, og derfor var det ingenting i veien for at Jones kunne dømmes igjen for samme forhold. Supreme Court var ikke av samme oppfatning, og kom til at så lenge en juvenile allerede var dømt for et forhold, kan han ikke overføres til den ordinære straffedomstolen og dømmes der for samme forhold.⁸⁴

---

⁸² Fagin 2011 s. 232 og 233

⁸³ Fagin 2011 s. 233

⁸⁴ Fagin 2011 s. 234

5.3 DØMT I FAMILY COURT I WASHINGTON D.C ELLER OVERLATT TIL BARNEVERNET I NORGE?

14 åringen som ble dømt for drap i Juvenile Court, ville i Norge bli overført til barnevernet for tiltak. Barnevernet i Norge har hjemmel til å treffe tvangsvedtak om institusjonsopphold dersom barnet har vist "alvorlige atferdsvansker ved alvorlig eller gjentatt kriminalitet". Det blir imidlertid gjennomført ved et forvaltningsvedtak fra barnevernet uten noen forutgående prosess i domstolene.⁸⁵

I norsk rett blir ingen barn under 15 år straffet i domstolene, fordi de er for unge. I Washington D.C er det derimot egne bestemmelser, i form av for eksempel curfew hours, som kun kan føre til straff for mindreårige, og ikke for voksne. Det er et paradoks at man går fri fra straff i en rettskultur på grunn av alder, men i en annen blir man straffet for enkelte handlinger kun fordi man er ung.

Fremstillingen over viser at utviklingen i norsk rett har gått gjennom lov, mens utviklingen innenfor området straff av barn i Washington D.C og resten av USA i større grad har kommet gjennom Supreme Court Rulings. Sett i lys av de to ulike rettskulturer, den norske nye rettsområder ofte kommer i lovtekst for så å bli utdypet og tolket i domstolene, mot civil law tradisjonen med domstolsavgjørelser som premissleverandør for utvikling av retten, er det naturlig.

Supreme Courts vilje til å tolke rettighetene til juveniles utvidende på 1960-tallet, førte til finansieringsordninger i JJDPJA, og ønske om en Uniform Juvenile Court, i UJCA. Alt dette skjer samtidig som tanken om Restorative Justice vokser frem innenfor den amerikanske retten. I norsk rett ble ikke tanken om Restorative Justice lovfestet før konfliktrådene ble vedtatt i 1991.

15 år er det absolutte skjæringspunktet for å kunne straffes etter norsk rett, og etter amerikansk rett kan en person under 15 år i verste fall bli fremstilt for Juvenile

---

⁸⁵ Barnevernloven § 4-24 første ledd.

Court, og risikere behandling i institusjon. Likevel er vedkommende fri etter fylte 21 år. Både i Washington D.C. og i Norge blir denne differensieringen foretatt på bakgrunn av alder, og ikke på bakgrunn av modningsnivå. Et argument for dette kan være at dersom man i hver enkelt tilfelle skulle undersøke i hvilken grad barnet er modent nok til å forstå omfanget av sine handlinger, ville det måtte foretas en konkret tilregnelighetsvurdering i den enkelte sak. Man kan tenke at en slik tilregnelighetsvurdering vil i stor grad baseres på utsagn fra rettspsykiatriske sakkyndige, og kan være vanskelig, og omfattende for retten å vurdere. En fast strafferettslig lavalder, som er lik for alle, er lettere å forholde seg til for aktørene i rettssystemet.

I de videre aldersgruppene fra 15 til 18 år er det imidlertid forbrytelsens grovhet som avgjør i hvilken grad den unge skal stilles for Juvenile Court eller alminnelige straffedomstoler. Norsk rett har her også en mulighet til å overføre saken til konfliktråd for den aldersgruppen. Dersom den unge fullfører avtalen man blir enig om med fornærmede i saken, kan man legge den bak seg uten å få anmerkninger på rullebladet.⁸⁶ Formålet med bestemmelsen er at man skal kunne gjøre opp for seg i form av Restorative Justice.

---

⁸⁶ Konfliktrådsloven § 17.

6.0 ULIKE METODER FOR STRAFF AV BARN OG UNGE

Denne delen av oppgaven vil ta for seg de ulike aktørene innenfor strafferettssystemene som har kompetanse til å ta avgjørelser som får betydning for straff av barn.

6.1 STRAFF AV BARN OG UNGE I NORSK RETT

Påtalemyndigheten har stort makt, og flere alternative reaksjoner å velge mellom. Noen av disse er muligheten til å bestemme om en sak skal henlegges, for eksempel i tilfeller der gjerningspersonen var under 15 år, eller fordi det aktuelle forhold viser seg å ikke være straffbart.⁸⁷ De kan også bestemme å unnlate å reise tiltale, selv om det antas bevist straffeskyld,⁸⁸ overføre saken til megling i konfliktråd⁸⁹, eller å utferdige en tiltalebeslutning.⁹⁰

Overføres saken til konfliktråd, må både den som er siktet, og den som er fornærmet i saken, samtykke til at saken skal behandles der.⁹¹ Er partene personer under 18 år, må også verge samtykke.⁹² I følge konfliktrådsloven § 16 kan ikke påtalemyndigheten åpne ny straffeforfølgning mot den siktede dersom avtalen overholdes i det vesentlige.⁹³

Utvalget som har skrevet NOU 2008:15 "Barn og straff", har kommet med en rekke nye forslag til forbedring av det norske strafferettssystemet når det gjelder straff av barn. Tanken om Restorative Justice har vært en motiverende faktor, og utvalget har foreslått den et utvidet bruk av konfliktråd for å løse straffesaker utenfor domstolen. Det foreslås ungdomsstormøter der tanken er å at den aktuelle ungdom det gjelder skal få en mulighet til å gjøre opp for seg, og skal bringe alle som er

---

⁸⁷ Påtaleinstruksen kapittel 17.

⁸⁸ Straffeprosessloven § 69 første ledd.

⁸⁹ Straffeprosessloven § 71 a første ledd, første setning.

⁹⁰ Straffeprosessloven § § 64 – 68, jf § 55.

⁹¹ Straffeprosssloven § 71 a.

⁹² Konfliktrådsloven § 12

⁹³ Konfliktrådsloven § 16.

berørte i saken sammen for å få en felles behandling av saken for dem som er involvert, og dem som har en relasjon til det aktuelle barnet. I endring i konfliktrådsloven, som ikke er i krafttrådt, er det foreslått i § 18 at det kan bestemmes at det kan innkalles "representanter fra skole, barneverntjeneste, helsevesen og andre med tilknytning til domfelte eller saken".⁹⁴ En endring i straffeloven § 28 c første ledd, ennå ikke i krafttrådt, vil gjøre det mulig i idømme ungdomsstraff til lovbrøyttere som er; under 18 år og samtykker i bruk av ungdomsstraffen, flere ganger har begått alvorlig kriminalitet, og at "hensynet til straffens formål ikke med tyngde taler mot en reaksjon i frihet."⁹⁵

Innenfor dagens eksisterende norske regelverk, kan påtalemyndigheten også tiltale vedkommende de mener har begått et lovbrudd.⁹⁶ Den tiltalte må møte for domstolen, og kan, hvis funnet skyldig idømmes straff. Straffeloven § 15 hjemler de alminnelige straffarter i Norge. "De alminnelige straffer er: fengsel, forvaring, hefte, samfunnsstraff, bøter og rettighetstap som nevnt i §§ 29 og 33".⁹⁷ Straffeloven § 18 innskrenker imidlertid muligheten til å idømme ubetinget fengselsstraff til barn under 18 år. "Den som var under 18 år på handlingstidspunktet, kan bare idømmes ubetinget fengselsstraff når det er særlig påkrevd. Fengselsstraffen kan ikke overstige 15 år."⁹⁸

Straffeloven § 28 a åpner for en idømmelse av samfunnsstraff i de tilfeller der: " a) det ellers ikke ville ha blitt idømt strengere straff enn fengsel i 1 år, b) hensynet til straffens formål ikke taler mot en reaksjon i frihet, og c) lovbrøytteren samtykker og har bosted i Norge."⁹⁹ Ved samfunnsstraff idømmes lovbrøytteren et bestemt antall

---

⁹⁴ Endringer i konfliktrådsloven § 18 fjerde ledd, ikke i krafttrådt.

⁹⁵ Endringer i straffeloven § 28 c første ledd a) – d), ikke i krafttrådt.

⁹⁶ Straffeprosessloven § 67.

⁹⁷ Straffeloven § 15. § 15 er også endret slik at ungdomsstraff blir en del av de alminnelige straffer. Denne regelen er imidlertid ikke i krafttrådt.

⁹⁸ Straffeloven § 18, ny regel som trådte i kraft 20.januar 2012, og er i overensstemmelse med den nye straffeloven vedtatt i 2005, som ikke ennå er i krafttrådt.

⁹⁹ Straffeloven § 28 første ledd a) – c)

timer straff som skal gjennomføres i løpet av de antall timer som retten bestemmer. Kriminalomsorgen lager et program som den domfelte skal gjennomføre. Dersom det ikke lar seg gjøre å gjennomføre samfunnsstraffen, eller at det forekommer brudd på vilkår, kan den domfelte måtte sone straffen i fengsel i stedet.¹⁰⁰

6.2 STRAFF AV BARN OG UNGE I WASHINGTON D.C.

Office of Attorney General Juvenile Section er påtalemyndigheten i Washington D.C som håndterer juvenile saker for Family Court. Dersom en juvenile er brakt inn av politiet har påtalemyndigheten kompetanse til å bestemme om saken skal forfølges i Family Court, eller om den skal henlegges. Dersom den henlegges vil den unge fremdeles ha arrestasjonen på rullebladet, men vil slippe en videre straffeforfølging.¹⁰¹ Påtalemyndigheten har også muligheten til å henvise ungdommen til et community-based program. Den unge slipper i første omgang å stå for domstolen, men dersom programmet ikke fullføres kan påtalemyndigheten fremme saken for Family Court.

Påtalemyndigheten kan også fremme saken for retten. Etersom Washington D.C ikke har noen strafferettslig lavalder i Juvenile Court kan selv svært unge lovbrøyttere risikere tiltale for domstolen.¹⁰² Påtalemyndigheten har også hjemmel til å fremme saken for den alminnelige straffedomstol dersom vilkårene er oppfylt etter D.C Code § 16-2307.¹⁰³ Dersom det er mistanke om at barnet som er fremstilt ikke er "competent to proceed", altså ikke har et tilregnelighetsnivå som gjør det mulig for det å forstå hva som foregår i retten, skal saken ikke fremmes før barnets tilstand er brakt på det rene.¹⁰⁴ Det er en rekke andre forhold som også er med å avgjøre i hvilken grad en juvenile skal overføres til det alminnelige strafferettsystem. D.C Code § § 16-2307 (e) – (e-1) "(e) Evidence of the following factors shall be

---

¹⁰⁰ Council for Court Excellence, Juni 2009 s. 5

¹⁰¹ Ibid s. 5

¹⁰² Counvil for Courts Excellence, Juni 2009 s. 5

¹⁰³ D.C Code § 16-2307 a), som gjennomgått under punkt 5.2

¹⁰⁴ D.C Code § 16-2307 c)

considered in determining whether there are reasonable prospects for rehabilitating a child prior to his majority and whether it is in the interest of the public welfare to transfer for criminal prosecution:

- (1) the child's age;
- (2) the nature of the present offense and the extent and nature of the child's prior delinquency record;
- (3) the child's mental condition;
- (4) the child's response to past treatment efforts including whether the child has absconded from the legal custody of the Mayor or a juvenile institution;
- (5) the techniques, facilities, and personnel for rehabilitation available to the Division and to the court that would have jurisdiction after transfer; and
- (6) The potential rehabilitative effect on the child of providing parenting classes or family counseling for one or more members of the child's family or for the child's caregiver or guardian.

(e-1) For purposes of the transfer hearing the Division shall assume that the child committed the delinquent act alleged.” Det foreligger dermed en rekke forhold som spiller inn i en eventuell overgang fra Juvenile Court til den ordinære D.C Superior Court Criminal Court. Forholdene er både avhengig av den enkelte juvenile, men også hvilke fasiliteter og ressurser som er tilgjengelig.

Er en sak brakt inn for domstolen skal det avsies en dom, enten frifinnende, eller så kan en form for straff utmåles. D.C Code § 16-2320 hjemler de ulike rettsavgjørelsene mot juveniles, enten de er neglected, eller de har begått en juvenile delinquent handling, eller er PINS (Persons in Need of Supervision). Et barn som befinner seg innenfor Juvenile Court, skyldig i en forseelse, eller som har behov for tilsyn kan “the Division exercising juvenile jurisdiction shall also have jurisdiction over any natural person who is a parent or caretaker of the child to secure the parent or caretaker's full cooperation and assistance in the entire rehabilitative process and may order any of the following dispositions which will be in the best interest of the child:

- (1) Any disposition authorized by subsection (a) of this section (other than paragraphs (3)(A) and (5) thereof).
- (2) Transfer of legal custody to a public agency for the care of delinquent children.
- (3) Probation under such conditions and limitations as the Division may prescribe, including but not limited to the completion of parenting classes or family counseling in cases where either or both was ordered by the Division.”

Section (a) hjemler muligheten for at den unge skal få komme hjem til foreldre på enkelte vilkår, men også til (A) medical, psychiatric, or other treatment at an appropriate facility under protective supervision; (B) parenting classes; and (C) family counseling.”¹⁰⁵ Juvenile Court kan idømme en rekke ulike sanksjoner tilpasset den enkelte juvenile med ulike vilkår. Ettersom foresatte må undertegne et Parents Participation Order,¹⁰⁶ har Juvenile Court hjemmel til å pålegge også de foresatte som har signert å være med på behandlingen. På den måten er det mulig for domstolene å ilegge en rehabiliterende straff som angår en hel familie. På den måten kan det være lettere å snu uønsket atferd når man ser hele barnet, i stedet for å bare se barnet for den handlingen som er begått.

Section (e) har en viktig bestemmelse for straff av barn: “No child who is found to be delinquent, in need of supervision, or neglected shall be committed to a penal or correctional institution for adult offenders.” D.C Code § 16-2320 (e) foretar en viktig differensiering mellom de innsatte i de alminnelige institusjonene, og de unge innsatte som dømmes i Juvenile Court. Bestemmelsen er særlig viktig fordi Juvenile Court dømmer barn helt ned i tidlig skolealder.

6.3 STRAFF AV BARN I NORGE OG WASHINGTON D.C

Felles for begge domstolsystemene er at påtalemyndigheten har mye makt, og kan velge å ikke påtale saker, eller sende sakene til andre organer enn til domstolene.

---

¹⁰⁵ D.C Code § 16-2320 (a)

¹⁰⁶ Som nevnt over i punkt 4.3.

Den norske domstolen, og Juvenile Court har dessuten en rekke ulike reaksjoner å velge mellom i utmåling av straff. Den norske dommeren, kan sammen med sine meddommere i første instans idømme ulike former for straffesanksjoner. De strengeste straffartene blir imidlertid formildet eller faller bort som en følge av at lovgiver har bestemt at lovens strengeste straffer normalt ikke skal benyttes på barn under 18 år. I Juvenile Court går straffene i større grad i retning av behandling og rehabilitering for de unge lovbrøtterne, og man får en mulighet til å se hele barnets situasjon ved å også ha mulighet til å ta foresatte med gjennomføringen av straffen. Det er nok en faktor som øker sannsynligheten for at den unge skal lykkes i behandlingen.

Norsk rett gjennomgår en utvikling hva gjelder straff av unge, og konfliktrådsbehandling med domstolskontroll i ungdomsstraffen er en av de nye tiltakene som ennå ikke er trådt i kraft. Det vil bli en videreutvikling av konfliktrådene og Restorative Justice tankegangen som bli spennende å følge.

7.0 KAN NORSK RETT DRA LÆRDOM AV DET AMERIKANSKE JUVENILE JUSTICE SYSTEMET, SLIK DET PRAKTISERES I WASHINGTON D.C?

Oppgaven har tatt for seg det norske strafferettssystemet, slik det straffer unge lovbrøyttere, og sett på det med et kritisk blikk i lys av Juvenile justice systemet slik det praktiseres i Washington D.C. Rettsregler og institusjoner er ulike i Norge og Washington D.C, men til felles har de at de skal håndtere barn, og sanksjoner for uønsket atferd for barn innenfor sitt system. Selv om det norske generelle systemet er forskjellig fra det fragmenterte amerikanske domstolsapparatet har det latt seg gjøre og se de to systemene i sammenheng.

7.1 RETTFERDIGHETSIDEAL OG INSTITUSJONER

Det norske rettssystemet er som nevnt i 4.1 bygget opp på tanken om rehabilitering, og på et system som balanserer allmennpreventive og individualpreventive hensyn. Juvenile Court i Washington D.C har heller fokus på å rehabiliterer den unge, men juvenile justice systemet er bygget opp rundt at den enkelte får behandlet sin sak uten annet enn individualpreventive hensyn, da sakene i Family Court alltid er stengt for andre enn partene. Fordelen med det er at den enkelte juvenile i systemet får et rehabiliteringsprogram som er tilpasset den enkelt, dens hverdag, og familiesituasjon.

Thea Totland hevder i sin kronikk "En domstol for unge" at det fokus som norsk rett har på at rettsavgjørelser skal være allmennpreventive ikke i like stor grad gjør seg gjeldende for unge lovbrøyttere. Hun argumenterer med at "Ungdommer er sjelden hardbarkede kriminelle som tar en kalkulert risiko når de begår en straffbar handling, eller som avstår fra en handling fordi de er kjent med at den kan få konsekvenser." Her har Totland et poeng. Selv om domstolene i større grad legger vekt på det individualpreventive ved domstolsbehandling av barn, er det fremdeles et element av allmennprevensjon all den tid dommene offentliggjøres, og saken går for åpne dører.

I norsk rett er strafferettsystemet bygget opp på en slik måte at om man er under 15 år vil man gå straffri for enhver handling som ellers ville vært kriminell. Er man over 15 år kan man risikere tiltale for den samme domstolen som andre kriminelle, og er underlagt de fleste av de samme rettsreglene, med noen unntak som nevnt over. I amerikansk rett blir man fremstilt for domstolen nesten uansett alder.

Skjæringspunktet i amerikansk rett er på om den unge lovbrøyteren skal fremstilles for den alminnelige domstol, eller for Family Court.¹⁰⁷ Blir den unge fremstilt for den alminnelige straffedomstolen kan det risikeres svært strenge straffer, og i de verste tilfeller flere ganger livstid. Norsk rett har ikke tilsvarende strenge straffer, selv om tidsbestemt forvaringsstraff også kan være særlig inngripende.

Skjæringspunktet for straff går etter norsk rett på om lovbrøyteren er over eller under 15 år, men det norske strafferettsystemet har rehabilitering for alle som hovedhensyn. Dersom en ung juvenile i Washington D.C blir overført til den alminnelige Criminal Court, kan de risikere å måtte sone i årevis uten et tilstrekkelig rehabiliteringstilbud. I de tilfeller de ikke er idømt straff på livstid, slippes de unge direkte fra institusjon og ut i samfunnet, uten hensyn til hvor lenge de har sonet, eller hvilket liv de måtte ha på utsiden.

Domstolen i Norge er som nevnt i del 4 en domstol som består av både sivil rett og strafferett. De samme dommerne dømmer enten det er tale om sivile saker, straffesaker eller saker som angår barn og unge. Dommerne i norsk rett har en generell kompetanse som skal favne over alle rettsområdene. I Washington D.C. er Family Court skilt ut, slik at alle saker som angår ungdomskriminelle eller familierettslige spørsmål blir behandlet i den samme domstolen, hos den samme dommeren. At dommeren kjenner til den enkelte familie og dømmer i alle forhold som angår den enkelte familie kan ha sin fordel. Den enkelte familiehistorie behøves ikke å behandles på nytt hver gang familien møter for retten, og dommeren kan treffe beslutninger som totalt sett er best for den enkelte familie. Det kan imidlertid stilles spørsmålsteget ved om dommeren klarer å være habil i sakens anledning i det

---

¹⁰⁷ Se punkt 5.2 for kriteriene ved overførsel til den alminnelige straffedomstol.

et søsken til en ungdom som flere ganger er dømt i Family Court møter for hans domstol. Vil dommeren i tilstrekkelig grad dømme etter bevisene, eller vil den dømmende makt være farget av sin kjennskap til familien til den som står for domstolen? Disse reglene er i sterk kontrast til de strenge habilitetsreglene for dommere i norsk rett.

Thea Totland hevder videre i sin kronikk at aktørene innen den norske strafferetten normalt ikke har noen særskilt kompetanse i å håndtere barn som tiltalt i straffesak. Det gjelder både dommere, forsvarere og aktorer. Hennes frykt er dermed at det som skjer i retten virker skremmende for barnet det gjelder, og at det ikke nødvendigvis er slik at barna forstår hva som skjer i prosessen fordi den går over hodet på dem. De norske soningsinstitusjonene er også bygget opp for voksne og ikke for soning for unge. Problematikken knyttet til at unge førstegangsforbrytere soner sammen med gjengangerkriminelle er ikke heldig. Washington D.C. har egne soningsanstalter for barn som dømmes i Family Court, og barn skal verken høres eller ses av innsatte som er dømt i det alminnelige strafferettssystemet.

7.2 DE LEGE FERENDA – HAR DET NORSKE RETTSYSTEMET NOE Å LÆRE AV JUVENILE COURT I WASHINGTON D.C?

Den strafferettslige lavalderen i Norge er 15 år, og er man eldre og begår lovbrudd kan man risikere å bli fremstilt foran en alminnelig norsk domstol, og med enkelte unntak risikere den samme straffen som en voksen tiltalt. Selv om det ikke eksisterer noen strafferettslig lavalder i Washington D.C finnes det likevel et skjæringspunkt for når man kan risikere å bli fremstilt for den alminnelige straffedomstolen, D.C Superior Court, Criminal Court. Den absolutte nedre aldersgrensen for overførsel til Criminal Court, uansett handling er 15 år. Skjæringspunktet for når en ungdom kan stilles for den norske straffedomstolen, og når en ungdom i Washington D.C kan risikere å bli stilt for den ordinære straffedomstolen er sammenfallende. En absolutt strafferettslig lavalder er praktisk, og gir en beskyttelse for de aller yngste barna. Etersom den norske lavalderen går

kun på alder, og ikke på type lovbrudd er den norske lavalderen noe mer forutberegnelig enn i Juvenile Court.

Systemet i Washington D.C med "one family – one judge" er en spennende tanke. Det er praktisk at en familie kun skal ha en dommer å forholde seg til i alle saker som gjelder familieforhold. På den måten unngår man også at ulike dommere treffer ulike beslutninger som er i konflikt med hverandre. Dersom en dommer treffer en beslutning om at far har besøksforbud i hjemmet, kan det fort bli vanskelig å forholde seg til at en annen krever at far skal delta i familien med familieterapi. Det kan være kritisk for en familie dersom de føler at dommeren deres ikke tar dem på alvor, eller treffer beslutninger som ikke er til familiens felles beste. Fordelen med et spesialisert domstolsystem som Family Court er jo nettopp at dommeren har særskilt utdannelse innen fagområdet, og at Family Court krever oppfølgingskurs, og stadig oppdatering.

I norsk rett blir ikke straffesaksregisteret forseglet. I de tilfeller som krever uttømmende politiattest kan man holdes ansvarlig for ett feiltrinn begått som ung, resten av livet. Norske domstoler holder 15 – 18 åringer ansvarlig for de handlingene de har begått, og eventuelle rettsavgjørelser, eller avgjørelser av påtalemyndigheten kan hefte ved den unge resten av livet. En bytur med falsk legitimasjon som tenårings, kan være avgjørende for at vedkommende for eksempel ikke kan få utdanne seg til det man ønsker. Judge Walton kunne kanskje bli føderal dommer i D.C, men han hadde ikke fått dømme i norske domstoler.

I norsk rett behandles både sivile saker og straffesaker, så vel som saker som gjelder familierettslige problemstillinger innenfor den samme domstolen. Dommeren har normalt ingen særskilt kompetanse i familierettslige saker, eller har normalt en særskilt kjennskap til problemstillinger knyttet til barn som tiltalt. Barn som dømmes innen norsk strafferett dømmes normalt ikke til soning i institusjon, så lenge straffen kan oppnås på andre måter. Likevel risikerer de unge som må sone i institusjon å sone sammen med andre innsatte med en lang kriminell karriere. I

hvilken grad det avskrekker den unge kriminelle til å fortsette sin kriminelle karriere når man soner i et slikt miljø. I Juvenile Court har dommeren i større grad mulighet til å individuelt tilpasse straffen til den enkelte tiltalte, og til den enkelte familie. En domstol som er lukket, og der dommene ikke behøver å ta hensyn til allmennpreventive hensyn, og som kan fokusere på det tiltalte individet og dens situasjon, synes som en god løsning for unge mennesker som er tiltalt. Ved å slippe å ta hensyn til om den aktuelle dom skal tjene som et prejudikat i fremtiden, behøver ikke dommeren å balansere så mange hensyn ved rettsavgjørelsen.

En egen familiedomstol innen norsk rett, som kun behandler saker som angår familierett og tiltale barn mellom 15 og 18 år, vil i større grad være spesialisert. Det kan kreves at dommerne har spesialkompetanse på området som gjelder barn, og det kan kreves videreutdanning underveis. En dommer som har særskilt kompetanse på barn, og hvilke sanksjoner som i best mulig grad kan rehabilitere de enkelte barn, kan føre til en større suksessrate ved rehabilitering av ungdomskriminelle. En familiedomstol som har dommere med særskilt kompetanse på overgrep av barn, misbruk av barn, og straff av barn, kan i større grad finne bedre løsninger, og treffe mer informerte avgjørelser enn en generell domstol for alle saker, slik norsk rett har i dag.

Det amerikanske Family Court er bygget i et samfunn som ikke har det samme sosiale sikkerhetsnett som kjennetegner det norske samfunn. Derfor fungerer det at Family Court løser en rekke problemstillinger knyttet til familieretten, og ikke bare har som rolle å dømme ungdom som har begått straffbare handlinger. Omfanget av saker i Family Court i Washington D.C er mye større enn den enkelte domstol i Norge, og en opprettelse av familiedomstoler i Norge som kun skulle dømme i straffesaker mot unge mellom 15 og 18 år ville nok føre til sløsing med ressurser. Imidlertid er det ingenting i veien for at det kunne opprettes ungdomsdomstoler i Norge innenfor like store områder som lagdømmene innenfor lagmannsretten. Familieretten ville fått dommere som hadde god kjennskap til arbeid med barn, og spesialkompetanse innen fagområdet. Domstolen kunne, i

likhet med Family Court i Washington D.C også behandle saker om angår omsorgssvikt, familievold, overgrepssaker og andre tema som særskilt er knyttet til barn. En dommer med kompetanse på disse områdene ville kanskje i større grad lettere kjenne igjen tegn på misbruk, eller finne en straff som i større grad er tilpasset den enkelte ungdom. En norsk særskilt familiedomstol kan styrke barns rettsstilling, både som tiltalt men også som offer.

KILDELISTE

LITTERATUR

- Andenæs, Johs.   *Alminnelig strafferett*, 5.utgave   (Oslo 2004)
- Bernt, Jan F, og S. Mæhle   *Rett, samfunn og demokrati*   (Oslo 2007)
- Cox, Steven M. mfl.   *Juvenile justice 7*
  A Guide to Theory, Policy and Practice (2011)
- Fagin, James A.   *CJ 2011*   (Illinois 2011)
- Mæland, Henry Johan   *Innføring i alminnelig strafferett*, 3 utgave(Bergen 2004)

NORSKE LOVTEKSTER

- Kongeriget Norges Grundlov 17de Mai 1814
- Lov 20de August 1842 angaaende Forbrydelser
- Lov 22. Mai 1902 Nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven)
- Lov 13. August 1915 Nr. 5 om domstolene (domstolloven)
- Lov 22. Mai 1981 Nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven)
- Lov 15. Mars 1991 Nr. 3 om megling i konfliktråd (konfliktrådsloven)
- Lov 17. Juli 1992 Nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven)
- Lov 17. Juni 2005 Nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)

FORSKRIFTER

- FOR 1985-06-28 nr. 1679: Forskrift om ordningen av påtalemyndigheten
(Påtaleinstruksen)

PUBLIKASJONER FRA DET OFFENTLIGE

- Ot.prp nr 106 (2001 – 2002) Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven m.m. (lovtiltak mot barne – og ungdomskriminalitet)

NOU 2005:15 Barn og straff

Riksadvokatens rundskriv nr 2/1993

RETTS PRAKSIS – AVGJØRELSE I NORSK RETTSTIDENDE

Rt. 1996 s. 261

INTERNASJONAL LOVGIVNING

FNs Konvensjon om barnets rettigheter – Vedtatt av de forente nasjoner
20.november 1989. Ratifisert av Norge 8.januar 1991.

AMERIKANSK RETT

The Constitution of the United States

District of Columbia Official Code, 2001 Edition

INTERNETTRESSURSER

Guide to the D.C Juvenile Justice System, Council for Court Excellence, Juni 2009
http://www.courtexcellence.org/uploads/publications/DCJuvenileJusticeGuideEnglish_Final.pdf (1.juni 2012)

Washington Post, Publisert 5.juni 2007 www.washingtonpost.com
"Libbys Jurist's Career Built on Toughness"
(<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/06/04/AR2007060401601.html>) (1.juni 2012)

Washington Post, Publisert 8.april 2010 www.washingtonpost.com
"14-year-old faces 41 counts in 4 D.C. slayings"
(<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/04/07/AR2010040704954.html?sid=ST2010040705015>) (1.juni 2012)

Washington Post, Publisert 7.mai 2012 www.washingtonpost.com
"Four guilty of first-degree murder in 2010 shootings; fifth convicted on lesser

charges”

(http://www.washingtonpost.com/local/crime/verdict-reached-in-trial-of-5-men-in-2010-shootings/2012/05/07/gIQAL4d37T_story.html) (1.juni 2012)

Aftenpostens nettavis publisert 1.juli 2008, oppdatert 18.februar 2009

www.aftenposten.no

“En domstol for unge”

<http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/article2514865.ece#.T8MrCe2qRBF>

(29.mai 2012)

Advokat Thea W. Totlands hjemmeside

www.totland.no

(http://totland.no/index.php?option=com_content&task=view&id=3&Itemid=10)

(31.mai 2012)

Tall fra SSB

(<http://www.ssb.no/lovbrudde/tab-2012-03-28-01.html>) (31.mai 2012)